

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น
ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

Buddhist Integration to Promote Political Leadership of Local Politicians
in Mae Sai Sub-District Administrative Organization Mueang Phayao
District Phayao Province

ปาริชาติ เสมอเชื้อ^{1*}, สมยศ ปัญญาமாக², พระครูธรรมธรรมบุญเที่ยง พุทธสาวิโก³
Parichat Samoechua¹, Somyot Panyamak², Phrakhruthammathon Bunthiang
Puddhasavako³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา^{1*,2,3}
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus
Author for Correspondence: Email: Faaiparichat@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. นำเสนอหลักพุทธบูรณาการในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ใช้สถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประชากร จำนวน 6,074 คนได้ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 376 คน จากสูตรของทาร์โร ยามาเน่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.04) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ด้านสถานการณ์ของผู้นำ เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.12) รองลงมา ได้แก่ ด้านพฤติกรรมของผู้นำ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.06) และด้านอำนาจ อิทธิพลของผู้นำ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.97) เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ 2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลทั้งเรื่องเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. ผลการวิเคราะห์การบูรณาการไตรสิกขา แสดงให้เห็นว่า ศีล เป็นรากฐานทางจริยธรรมในการประพฤติและใช้อำนาจอย่างถูกต้อง สมาธิ เป็นพลังในการรักษาความมั่นคงทางจิตใจและการตัดสินใจอย่างมีสติ และปัญญา เป็นกลไกในการใช้ความรู้และเหตุผลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; ภาวะผู้นำทางการเมือง; นักการเมืองท้องถิ่น

Received:19/09/2568, **Revised:**19/10/2568, **Accepted:**24/10/2568

Abstract

This research aims to 1) examine the level of political leadership of local politicians in Mae Sai Subdistrict Administrative Organization Mueang Phayao District Phayao Province, 2) determine the differences in the political leadership levels of local politicians in Mae Sai Subdistrict Administrative Organization Mueang Phayao District Phayao Province based on personal factors and 3) to develop integrated Buddhist principles for promoting the political leadership of local politicians in Mae Sai Subdistrict Administrative Organization Mueang Phayao District Phayao Province. This study employed a mixed-method approach utilizing both a questionnaire and semi-structured interviews as the research instruments. Statistics were used to analyze the data by finding frequency, percentage, mean, and standard deviation. The population of 6,074 people obtained a sample of 376 people using Taro Yamane's formula. Ten key informants were interviewed and the data were presented by descriptive analysis.

The results of the research were as follows: 1. The overall level of political leadership of local politicians in all four dimensions showed a very satisfactory average, with a sum of mean values ($\bar{X}$ = 4.04). When classified by item, it was found that the leadership situation was ranked first, with a very satisfactory average value ($\bar{X}$ = 4.12). Next was the leadership behavior, which was very satisfactory, with a mean value ($\bar{X}$ = 4.06). Finally, the leadership power and influence was ranked last, with a very satisfactory average value ($\bar{X}$ = 3.97). 2. A comparison of the political leadership of local politicians according to individual factors revealed that people with different personal factors, including gender, age, education level, occupation, and income, had no different opinions on the political leadership of local politicians. Therefore, the hypothesis was rejected. 3. The results of the analysis of the integration of the Threefold Training showed that morality is the ethical foundation for proper behavior and use of power; concentration is the power to maintain mental stability and mindful decision-making; and wisdom is the mechanism for using knowledge and reason for the benefit of the public.

Keywords: Buddhist Integration; Political Leadership; Local Politicians

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีและด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงตามการเปลี่ยนแปลงของโลก รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงต้องมีการกำหนดนโยบายและแผนต่าง ๆ ออกมา เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยนโยบายและแผนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องนำไปแปลงไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ คำว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งกว่าอะไรทำให้บุคคลหนึ่ง ๆ มีความพิเศษ โดดเด่น ที่ทำให้คนอื่น ๆ เคารพและในหลายกรณี สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ มีผู้พยายามให้ความหมายของ ภาวะผู้นำ ว่าคือคุณสมบัติที่ดี เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม เพื่อความเข้าใจที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมความหมายของภาวะผู้นำจากผู้รู้ทั้งหลาย ดังนี้ บทบาทที่เห็นชัดเจน ในการเป็นผู้นำนั้นจำเป็นต้องเป็นการอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหวหรือกระทำการในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้ มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการหลายคนมีบทบาทเป็นผู้นำกันแล้ว เช่น เป็นผู้นำองค์กร ผู้นำสมาคม ผู้นำวัด และแม้กระทั่งเป็นหัวหน้าครอบครัวก็จัดว่าเป็นผู้นำ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต, 2549: 26) แม้ในหลักธรรมพระพุทธศาสนา ก็ให้ความสำคัญของผู้นำดังพระพุทธพจน์ เกี่ยวกับผู้นำที่ปรากฏ ในพระไตรปิฎกว่า “เมื่อฝูงโคข้ามน้ำไป ถ้าโคจำฝูงไปคดเคี้ยว โคทั้งฝูงก็ไปคดเคี้ยวตามกัน ในเมื่อโคจำฝูงไปคดเคี้ยว ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้น ประพฤติไม่เป็นธรรมประชาชนชาวเมืองนั้นก็จะประพฤติไม่เป็นธรรมตามไปด้วย หากพระราชาไม่ตั้งอยู่ในธรรมชาวเมืองนั้นก็จะอยู่เป็นทุกข์ เมื่อฝูงโคข้ามน้ำไป ถ้าโคจำฝูงไปตรง โคทั้งฝูงก็ไปตรงตามกัน ในเมื่อโคจำฝูงไปตรง ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติกุศลธรรมประชาชนชาวเมืองนั้นก็จะประพฤติชอบธรรมตามไปด้วย หากพระราชาตั้งอยู่ในธรรม ชาวเมืองนั้น ก็อยู่เป็นสุข” (อง.จตุกก. (ไทย); 21/70/115-116)

ความเป็นผู้นำ ต้องมีบุคลิกภาพพิเศษหลายอย่างในตัวผู้นำที่สามารถที่จะบังคับบัญชาผู้อื่นได้ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ (Authority) จากตำแหน่งและอำนาจบารมี (Power) ที่ได้จากตัวของเขาเองเป็นเครื่องมือ และสามารถจะสร้างอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความเชื่อถือ ยอมร่วมมือหรือยอมรับในตัวของเขาได้ ไม่ว่าจะเป็นบุคลิกภาพลักษณะของความผู้นำ ความรู้ ความสามารถความคิดริเริ่ม การตัดสินใจ เป็นต้น เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายของกลุ่มหรือขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ซึ่งในบางขณะคนที่ได้รับการยอมรับหรือยกย่องให้เป็นผู้นำ แต่ก็ไม่ได้เป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา ก็อาจจะพูดว่าเขาไม่มีภาวะผู้นำ ตรงกันข้ามบางคนไม่ได้เป็นผู้นำแต่กลับได้รับความเชื่อถือ ยอมรับและร่วมมือปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำแนะนำปฏิบัติตาม ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวสอดคล้องกับคำพูดที่ว่า “ผู้นำอาจจะไม่มีภาวะผู้นำ ผู้มีภาวะผู้นำอาจจะไม่ได้เป็นผู้นำ (วิเชียร วิทย์อุดม, 2550: 3)

อย่างไรก็ตาม ภาวะผู้นำ หรือความเป็นผู้นำ (Leadership) เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะนำออกมาหรือแสดงออกมาใช้เพื่อให้เกิดผลหรืออิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้ที่รอบข้างในองค์กร ซึ่งปัจจัยที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ภาวะผู้นำมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติเฉพาะตัวหรือความสามารถพิเศษบางอย่างที่คนรอบข้างไม่มีและเป็นที่ยอมรับ รวมถึงยังเป็นผู้ที่ประกอบไปด้วยความรู้ ความสามารถ หรืออาจเป็นผู้ที่มีพรหมทั้งศาสตร์และศิลป์ มีความเข้าใจและสามารถปรับเปลี่ยนความต้องการของคน หรือสนองตอบความต้องการของคนได้ดี เพราะถ้าผู้นำสามารถเปลี่ยนความต้องการของคนได้ก็สามารถเปลี่ยนทัศนคติ หรือเจตนาคติของคน ๆ นั้นได้ นอกจากนั้นผู้นำที่ดีจะต้องช่วยในการพัฒนาให้คน ๆ นั้นให้มีความรู้ ความสามารถ หรือมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงานตามศักยภาพของคน ๆ นั้นด้วย (พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ จันทรงาม), 2563: 1)

ความสำคัญของปัญหาภาวะผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของนักการเมือง ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนนั้น นักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการวางแผนและดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นโดยตรง หากมีภาวะผู้นำ เช่น ขาดวิสัยทัศน์หรือความสามารถในการจัดการ จะส่งผลให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่เป็นธรรม ส่วนในด้านความไว้วางใจและความร่วมมือจากประชาชน นักการเมืองท้องถิ่นที่ไม่มีภาวะผู้นำที่ดี มักจะสูญเสียความไว้วางใจจากประชาชน ส่งผลให้ขาดความร่วมมือในโครงการหรือกิจกรรมที่ต้องการ การมีส่วนร่วมของชุมชน และทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นขาดประสิทธิภาพ บางครั้งเกิดการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นไม่ตรงจุด นักการเมืองท้องถิ่นที่ขาดความรู้ความเข้าใจในปัญหาของชุมชนหรือไม่มีทักษะการแก้ไขปัญหา อาจไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ ทำให้ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ไม่ถูกแก้ไขอย่างเหมาะสม และการขาดภาวะผู้นำที่สามารถสร้างความสามัคคีหรือการปรองดองในชุมชน อาจนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมในท้องถิ่น นักการเมืองที่ไม่สามารถรับมือกับความขัดแย้งเหล่านี้ได้ อาจทำให้สถานการณ์ย่ำแย่ลง ประเด็นต่อมาเกิดจากความเป็นธรรมและความโปร่งใสในการบริหารจัดการ นักการเมืองท้องถิ่นที่มีปัญหาเรื่องภาวะผู้นำมักจะขาดความโปร่งใสและความยุติธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากร ทำให้เกิดการทุจริตและการใช้อำนาจในทางที่ผิด ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเสมอภาคในชุมชน ประเด็นสุดท้ายด้านการพัฒนาประชาธิปไตยในท้องถิ่น ภาวะผู้นำที่ดีของนักการเมืองท้องถิ่นจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ ทำให้เกิดความเข้มแข็งในกระบวนการประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น หากนักการเมืองท้องถิ่นขาดภาวะผู้นำที่เปิดกว้างและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จะทำให้ประชาธิปไตยอ่อนแอลง ดังนั้น ภาวะผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่นมีผลอย่างมากต่อการพัฒนาชุมชน การสร้างความไว้วางใจจากประชาชน และความเป็นธรรมในการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำจึงเป็นลักษณะความสัมพันธ์รูปแบบหนึ่งระหว่างคนในกลุ่ม เป็นความสัมพันธ์ที่บุคคลหนึ่งหรือหลายคน การเป็นผู้นำต้องมีความสามารถในการนำ ผลักดัน และสั่งการให้กิจกรรมทุกอย่างดำเนินไปตามเป้าหมาย และครองที่ถูกต้อง ซึ่งต้อง

ประกอบไปด้วยความกล้าหาญความสามารถในการโน้มน้าวใจและจังหวะเวลาในการตัดสินใจ (สมคิด จาตุศรีพิทักษ์, 2544: 77)

อย่างไรก็ดี ที่ผ่านมานักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ได้ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งมีบางครั้งนักการเมืองท้องถิ่นอาจมีความมั่นใจในตนเองมากเกินไปทำให้วิเคราะห์สถานการณ์ได้ละเอียดน้อยลง ทำให้ตัดสินใจดำเนินการที่ไม่เหมาะสมและเกิดปัญหาตามมา นักการเมืองท้องถิ่นจึงควรนำผลการดำเนินงานมาวิเคราะห์ ประเมินผล และถอดบทเรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้นปัญหาที่พบคือ การใช้อิทธิพลทางการเมืองเพื่อเอาชนะคู่แข่งทางการเมือง นักการเมืองท้องถิ่นควรมีคุณธรรม จริยธรรม รู้แพ้รู้ชนะ และยึดหลักประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เพื่อลดปัญหานี้ลง และควรสร้างความสามัคคีของคนในสังคมเพื่อเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าและความสุขของประเทศไทย นักการเมืองท้องถิ่นควรระมัดระวังในการใช้อำนาจในการบริหาร ไม่ควรใช้อำนาจเกินความจำเป็น เพื่อหลีกเลี่ยงลดความไว้วางใจและความเชื่อถือจากประชาชน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งหวังที่จะศึกษาพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ในด้านการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นอย่างไร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร และประยุกต์ใช้หลักพุทธบูรณาการในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนใช้ปัญญาในการคิดพิจารณาข้อมูลข่าวสารและเรื่องราวเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น อย่างรอบคอบเพื่อให้สามารถประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

2.2 เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณเป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายในการสร้างกรอบและแผนการดำเนินงานสำหรับการทำวิจัยที่มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลปริมาณ หรือข้อมูลที่เป็นตัวเลขเพื่อวิเคราะห์ และทำสรุปผลการวิจัยในมุมมองที่ความเที่ยงตรง การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณสามารถทำได้โดยปฏิบัติตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 12 หมู่บ้าน ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปจำนวนทั้งสิ้น 6,074 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส, 2567) คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโรยามาเน (สุวิมล ติรกานันท์, 2546: 198) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 376 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ รวม 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นลักษณะคำถาม โดยมีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert scale) (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2549: 174) ดังนี้

5 หมายถึง	ระดับ มากที่สุด
4 หมายถึง	ระดับ มาก
3 หมายถึง	ระดับ ปานกลาง
2 หมายถึง	ระดับ น้อย
1 หมายถึง	ระดับ น้อยที่สุด

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

(1) ทำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัย และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล แม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

(2) ผู้วิจัย ลงพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยาแล้วทำการชี้แจง หลังจากนั้นดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ถูกเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นขอให้กลุ่มตัวอย่างส่งข้อมูลกลับมายังผู้วิจัย

(3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4) การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

(1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ใช้วิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (percentage)

(2) วิเคราะห์ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยาโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยพิจารณาจากขอบเขตของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการแบบสอบถามผลที่ได้จากการแปลผล (สำเร็จ จันทรสวรรณ, 2550: 78) ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.50-1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

(3) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิเคราะห์ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Statistic) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 42-43)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ขั้นตอนการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพมีลักษณะ ดังนี้

1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 คน ได้แก่

กลุ่มที่ 1 นักรัฐศาสตร์และนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 2 รูปหรือคน

กลุ่มที่ 1 นักการเมืองท้องถิ่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 3 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 4 ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 3 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเจาะลึกเสริมผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) นำหนังสือจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึงผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์

(2) สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มเป้าหมายพบปะพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย และแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(3) กำหนดนัดหมายวันเวลาที่ จะดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เตรียมตัว และเตรียมเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(4) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และบุคคลอื่นๆ โดยใช้วิธีการบันทึกเทป จดบันทึก และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มเป้าหมาย

จากนั้น นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ทำการสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ โดยการหาความเชื่อมโยงระหว่างกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแต่ละประเด็น แล้วสร้างข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบ และยืนยันข้อสรุปที่ค้นพบดังกล่าว โดยการนำข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์ที่ค้นพบไปตรวจสอบ และยืนยันกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ ว่ามีความสอดคล้องต้องกันกับข้อมูลจริง หรือไม่ เพียงใด

4) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์โครงสร้าง สรุปแบบอุปนัย (Inductive Approach) และการตีความ (Interpretation) จากปรากฏการณ์ในพื้นที่ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยาจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 59.60 มีอายุระหว่าง 46-60 ปี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับ ปวส./อนุปริญญา จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 34.60 มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และลูกจ้าง จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 32.40 และมีรายได้อยู่ในระดับ 10,001 – 20,000 บาทต่อเดือน จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 35.40

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา พบว่า ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.04 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ด้านสถานการณ์ของผู้นำ เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.12 รองลงมา ได้แก่ ด้านพฤติกรรมของผู้นำ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย

($\bar{X}$) = 4.06 ด้านคุณลักษณะของผู้นำ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.02 และด้านอำนาจ อิทธิพลของผู้นำ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.97 เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ และผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา มีลักษณะเด่นคือ การ บูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการเชิงการเมือง ทำให้การนำมีคุณธรรม โปร่งใส และได้รับการยอมรับจากประชาชน ผลการวิเคราะห์ทั้ง 4 ด้านชี้ให้เห็นว่า ผู้นำในพื้นที่ไม่ได้พึ่งเพียงอำนาจตามตำแหน่ง แต่สร้างอิทธิพลผ่าน ความศรัทธาและการนำเชิงคุณธรรม มีพฤติกรรมที่เน้นทำงานและคน มีคุณลักษณะที่สะท้อนความเป็นผู้นำเชิงพุทธ และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น การส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส ควรยึดแนวทางพุทธบูรณาการเป็นกรอบหลักเพื่อสร้างการนำที่มีประสิทธิภาพ และมีคุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับของประชาชน

4.2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล

การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ แสดงด้วยค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) และ ค่าเอฟ (f-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความสำคัญทางสถิติจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้ง 5 ปัจจัย

4.3 นำเสนอหลักพุทธบูรณาการในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

1) ผลการวิเคราะห์หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.08) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ด้านศีล อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.14) รองลงมา ได้แก่ ด้านสมาธิ คือ อบรมจิตให้สงบมั่นคง อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.05) และด้านปัญญา คือ อบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.05) เป็นลำดับสุดท้ายตามลำดับ

2) ผลการวิเคราะห์หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การบูรณาการ ไตรสิกขา (ศีล-สมาธิ-ปัญญา) สู่ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นใน องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส แสดงให้เห็นว่า ศีล เป็นรากฐานทางจริยธรรมในการประพฤติและใช้อำนาจอย่างถูกต้อง สมาธิ เป็นพลังในการรักษาความมั่นคงทางจิตใจและการตัดสินใจอย่างมีสติ และปัญญา เป็นกลไกในการใช้ความรู้และเหตุผลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เมื่อทั้งสามด้านเชื่อมโยงกัน จะทำให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต มั่นคง และมีวิสัยทัศน์เชิงคุณธรรม ส่งผลให้เกิดภาวะผู้นำที่โปร่งใส น่าเชื่อถือ และยั่งยืน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่มั่นคงและมีประสิทธิภาพ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

5.1 ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 1 จากผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา พบว่า ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.04) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ด้านสถานการณ์ของผู้นำ เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.12) รองลงมา ได้แก่ ด้านพฤติกรรมของผู้นำ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.06) ด้านคุณลักษณะของผู้นำ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.02) และด้านอำนาจ อิทธิพลของผู้นำ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.97) เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ และผลการวิเคราะห์ทั้ง 4 ด้านชี้ให้เห็นว่า ผู้นำในพื้นที่ไม่ได้พึ่งเพียงอำนาจตามตำแหน่ง แต่สร้างอิทธิพลผ่าน ความศรัทธาและการนำเชิงคุณธรรม มีพฤติกรรมที่เน้นทำงานและคน มีคุณลักษณะที่สะท้อนความเป็นผู้นำเชิงพุทธ และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น การส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส ควรยึดแนวทางพุทธบูรณาการเป็นกรอบหลักเพื่อสร้างการนำที่มีประสิทธิภาพ และมีคุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิชัยธรรมโสภณ (สุวัฒน์ ฐิตโสภโณ) (2563: 1) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทฤษฎีของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทฤษฎีของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทฤษฎีของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู ตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้อง

กับผลการวิจัยของพระประสิทธิ์ สุเชิโต (บุญหนา) และคณะ (2564: 67-79) ได้ศึกษา “ภาวะผู้นำผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตรัส จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 2. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส ตามหลักสัปปริสธรรม 7 พบว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส ควรยึดถือหลักการและการบริหารจัดการองค์การอย่างมีขั้นตอนวางนโยบายที่มีเป้าหมายและคุ้มค่า มีจิตใจโอบอ้อมอารี และเสียสละ แสดงภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลัก สัปปริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส เพื่อนร่วมงานด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กำหนดนโยบายในการบริหารบริหารงานอย่างเหมาะสม และยังคงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์ (2561 : 139-156) ได้ศึกษา “ภาวะผู้นำในการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อภาวะผู้นำในการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.78, =0.70$) ทั้งนี้เกิดจากการที่ผู้บริหารใช้นโยบายการยกระดับจิตสำนึกและแรงจูงใจของผู้ร่วมงานให้มีอุดมคติ และมีคุณค่าทางจริยธรรมที่สูงขึ้น เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการทำงาน 2) ด้านข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี บุคลากรมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ ผู้บริหารควรสร้างจุดยืนและอุดมการณ์ที่แน่วแน่ในด้านการสื่อสารในองค์กร การพัฒนาด้านมนุษยสัมพันธ์ การศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ และความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำให้มากที่สุด รวมถึงการให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ

5.2 ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 2 จากผลการวิจัยพบว่า ผลการทดสอบสมมติฐาน ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้ง 5 ด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้สอดคล้องกับงานวิจัยพระประสิทธิ์ สุเชิโต (บุญหนา) และคณะ (2564 : 67-79) ได้ศึกษา “ภาวะผู้นำผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตรัส จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 2. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส พบว่า ประชาชนที่มี อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ

และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส ท้องถิ่นแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส ไม่แตกต่างกัน เหมาะสม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูวิชัยธรรมโสภณ (สุวัน จิตฺโสภโณ) (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทรรศนะของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทรรศนะของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทรรศนะของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู ตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทรรศนะของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ตำแหน่ง มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทรรศนะของพระสงฆ์ แตกต่างกัน ส่วนพระสงฆ์ที่มี อายุ การศึกษาทางธรรม การศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทรรศนะของพระสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

5.3. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 3 จากผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.08 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ด้านศีล อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.14 รองลงมา ได้แก่ ด้านสมาธิ คือ อบรมจิตให้สงบมั่นคง อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.05 และด้านปัญญา คือ อบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.05 เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ และการบูรณาการไตรสิกขา (ศีล-สมาธิ-ปัญญา) สู่ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นใน องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส แสดงให้เห็นว่า ศีล เป็นรากฐานทางจริยธรรมในการประพฤติและใช้อำนาจอย่างถูกต้อง สมาธิ เป็นพลังในการรักษาความมั่นคงทางจิตใจและการตัดสินใจอย่างมีสติ และปัญญา เป็นกลไกในการใช้ความรู้และเหตุผลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เมื่อทั้งสามด้านเชื่อมโยงกัน จะทำให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต มั่นคง และมีวิสัยทัศน์เชิงคุณธรรม ส่งผลให้เกิด ภาวะผู้นำที่โปร่งใส น่าเชื่อถือ และยั่งยืน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่มั่นคงและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของเดชชาติ ตรีทรัพย์, พระครูปัญญาธิธรรม (ศรีแก้ว) และบุญญิตี แพรกปาน (2559 : 14-27) ได้วิจัยเรื่อง "การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนเทศบาลตำบลไม้เรียง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช" จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชน ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลไม้เรียง

อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา มีการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านจิตตสิกขา (สมาธิ) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือด้านปัญญาสิกขา (ปัญญา) และ ด้านศีลสิกขา (ศีล) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางส่งเสริมการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนเทศบาลตำบลไม้เรียง อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าส่วนใหญ่เสนอปัญหา ด้านศีลสิกขา (ศีล) ได้แก่ ขาดหลักแห่งการประพฤติในสิ่งที่ เป็นประโยชน์เกื้อกูลตนเอง บุคคลรอบข้าง และการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของสังคม ไม่ค่อยมีสัจจะและเห็นแก่ตัว การคิดว่า การรักษาศีล 5 เป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก ประพฤติผิดศีล 5 โดยไม่รู้ตัวประชาชนได้เสนอแนวทางส่งเสริมมากที่สุด ด้านศีลสิกขา (ศีล) ได้แก่ ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนได้ประพฤตินในสิ่งที่ เป็นประโยชน์เพื่อการเกื้อกูลตนเอง บุคคลรอบข้าง และการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของสังคม ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณธรรมและความสำนึกที่ถูกต้อง ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรมควรส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติศีล 5 อย่างเคร่งครัด และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของศุภกร จันทราวุฒิก (2562) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาและพัฒนา รูปแบบการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารและหัวหน้างานองค์กร" จากผลการวิจัยพบว่า หลักการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา มีความสมบูรณ์ ถูกต้อง และชัดเจน ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า จิตวิทยาตะวันตกไม่สามารถเปรียบเทียบได้กับหลักไตรสิกขาในทางพุทธศาสนาดังนั้น จึงไม่สมควรที่จะประยุกต์ทฤษฎีจิตวิทยาการฝึกอบรมใช้ร่วมกับหลักไตรสิกขา และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาอาทิตย์ ชัยนา (2563) ได้วิจัยเรื่อง "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาในอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา " จากผลการวิจัยพบว่า 1. ความเข้าใจของประชาชนที่ได้รับการอบรมตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 เรียงตามลำดับ คือ ด้านสมาธิ ด้านศีล ด้านปัญญา แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักไตรสิกขาในอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา 2. รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาในอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา สามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบด้านการฝึกอบรม (2) รูปแบบด้านการศึกษา และ(3) รูปแบบด้านการพัฒนา

6. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษามีข้อเสนอแนะว่า “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์กรบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา ควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิดเห็น เสนอแนวทาง และร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น โดยใช้เวทีเสวนาหรือกิจกรรม

ชุมชนที่บูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการเมืองท้องถิ่นเชิงประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

2) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพะเยา ควรจัดทำแผนพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นโดยบูรณาการหลักพุทธธรรม เช่น อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 เข้าไปในหลักสูตรอบรมและพัฒนาผู้นำท้องถิ่น เพื่อยกระดับภาวะผู้นำให้มีคุณธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อประชาชน

3) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ควรกำหนดกลไกการติดตามและประเมินผลการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นที่ครอบคลุมทั้งด้านการบริหารจัดการ ความโปร่งใส และความสัมพันธ์กับประชาชน โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม เพื่อให้การเมืองท้องถิ่นมีมาตรฐานที่ตรวจสอบได้และได้รับความไว้วางใจจากชุมชน

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) นักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส ควรนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงาน เช่น ใช้ อิทธิบาท 4 ในการสร้างแรงจูงใจและความเพียรในการทำงาน ใช้ พรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเมตตาและกรุณา และใช้ สังคหวัตถุ 4 ในการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ส่งเสริมการทำงานอย่างโปร่งใส มีความรับผิดชอบ และเน้นการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์กับประชาชน เพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจ และฝึกฝนตนเองด้านการควบคุมอารมณ์ การคิดเชิงระบบ และการแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเป็นผู้นำ

2) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส ควรจัดทำโครงการอบรมและพัฒนาศักยภาพนักการเมืองท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการอบรมด้านการบริหารจัดการ การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ และการสื่อสารสาธารณะ ควรจัดเวทีประชาคมและเวทีเสวนาธรรมทางการเมือง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิดเห็น ติดตามการทำงานของนักการเมือง และร่วมกำหนดแนวทางพัฒนาชุมชน และกำหนดมาตรการภายในเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักคุณธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ เช่น ระบบการตรวจสอบภายใน การประเมินผลการทำงานโดยมีตัวชี้วัดด้านคุณธรรม และการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ

3) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส ควรส่งเสริมให้นักการเมืองและเจ้าหน้าที่ เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนและศาสนิกกิจอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเชื่อมโยงบทบาทผู้นำทางการเมืองกับการเป็นแบบอย่างที่ดีในทางพุทธธรรม จัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส สถาบันศาสนา โรงเรียน และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนและค่านิยมท้องถิ่น และควรพัฒนาระบบการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักการเมืองและประชาชน เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ชุมชนเชิงพุทธ ที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมแก้ปัญหาท้องถิ่นอย่างมีเหตุผลและสันติวิธี

7. ข้อค้นพบจากการวิจัย

ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of knowledge) ที่ได้จากการศึกษาเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา” ในลักษณะแผนภาพที่แสดงถึงภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ข้อค้นพบจากการวิจัย มีดังนี้

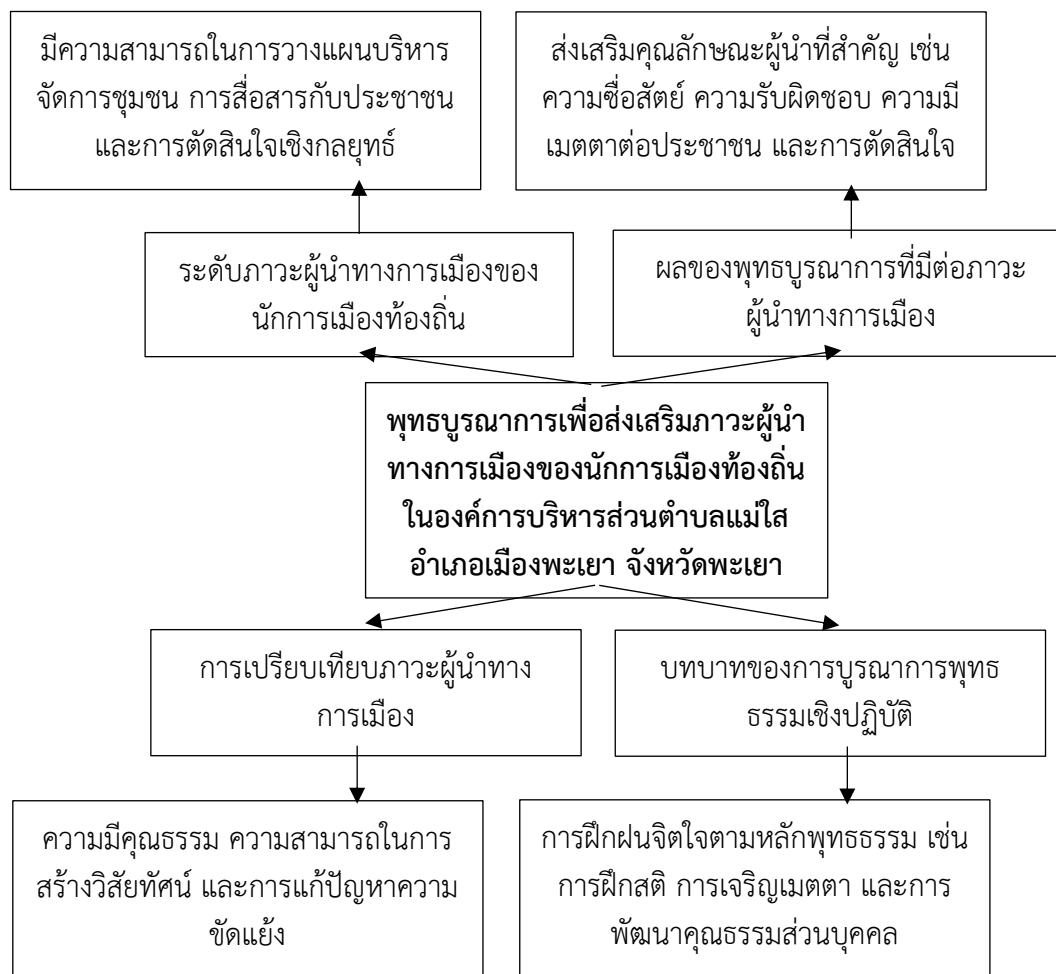
1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส มีระดับภาวะผู้นำทางการเมืองอยู่ในระดับ ปานกลางถึงสูง และมีความสามารถในการวางแผนบริหารจัดการชุมชน การสื่อสารกับประชาชน และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการสร้างวิสัยทัศน์ระยะยาวและการพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอก

2. ผลของพุทธบูรณาการที่มีต่อภาวะผู้นำทางการเมือง การนำหลักพุทธธรรม เช่น อิทธิบาท 4 มรรค 8 และสังคหวัตถุ 4 มาบูรณาการกับการทำงานทางการเมือง ช่วยส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำที่สำคัญ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีเมตตาต่อประชาชน และการตัดสินใจอย่างรอบคอบ และนักการเมืองที่สามารถนำหลักพุทธธรรมไปปรับใช้ในงานบริหาร มีแนวโน้มสร้างความไว้วางใจจากประชาชนและเสริมสร้างความร่วมมือในชุมชนได้ดีกว่า

3. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมือง การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักการเมืองที่บูรณาการพุทธธรรมในการปฏิบัติหน้าที่กับกลุ่มที่ไม่ได้บูรณาการ พบว่า กลุ่มที่ใช้พุทธบูรณาการมีภาวะผู้นำทางการเมืองสูงกว่า ในด้านความมีคุณธรรม ความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ และการแก้ปัญหาความขัดแย้ง แสดงให้เห็นว่า พุทธบูรณาการเป็นเครื่องมือที่ช่วยยกระดับภาวะผู้นำทางการเมือง โดยเฉพาะในบริบททางการเมืองท้องถิ่น

4. บทบาทของการบูรณาการพุทธธรรมเชิงปฏิบัติ การฝึกฝนจิตใจตามหลักพุทธธรรม เช่น การฝึกสติ การเจริญเมตตา และการพัฒนาคุณธรรมส่วนบุคคล มีส่วนช่วยให้นักการเมืองสามารถ ควบคุมอารมณ์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และการประยุกต์หลักพุทธธรรมสู่การทำงานทางการเมือง ส่งผลให้เกิด ความร่วมมือและความไว้วางใจระหว่างนักการเมืองกับประชาชน

ดังนั้น องค์ความรู้ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พุทธบูรณาการเป็นแนวทางที่สามารถส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในการสร้างคุณธรรม ความรับผิดชอบ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างความร่วมมือกับประชาชน ทำให้ภาวะผู้นำทางการเมืองไม่เพียงอยู่ในระดับการบริหารงานเท่านั้น แต่ยังสอดคล้องกับคุณค่าทางจริยธรรมและความเป็นประชาธิปไตยเชิงชุมชน ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น

8. บรรณานุกรม

- เดชชาติ ตรีทรัพย์, พระครูปัญญาวชิรธรรม(ศรีแก้ว)และบุญญิตี แพรกปาน.(2559).การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนเทศบาลตำบลไม้เรียง อำเภอดงช้าง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครธรรม.ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2559,หน้า 14-27.
- บุญชม ศรีสะอาด.(2554).การวิจัยเบื้องต้น.(พิมพ์ครั้งที่ 9).กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, หน้า 42-43.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร.(2549).การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย: คุณสมบัติของการวัดเชิงจิตวิทยา.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,หน้า 174.
- พระธรรมโกศาจารย์(ประยูร ธมมจิตโต).(2549).พุทธวิธีบริหาร.(พิมพ์พิเศษ 5). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,หน้า 26.

พระประสิทธิ์ สุเชิโต(บุญหนา), และคณะ.(2564).ภาวะผู้นำผู้นำทางการเมืองของผู้นำ
ท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ. วารสาร
สถาบันวิจัยพัฒนธรรม,ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2564,หน้า
67-79.

พระครูวิชัยธรรมโสภณ (สุวัณ จิตฺโตโสภณ). (2563). ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมือง
ตามพระคัมภีร์ของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอนาวัง จังหวัด
หนองบัวลำภู. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า 1.

พระครูอุทัยกิจจารักษ์(สุรางค์ จันทรงาม).(2563).ภาวะผู้นำทางการเมืองจัดการตามแนว
พระพุทธศาสนา. นครสวรรค์ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด นครสวรรค์ บรอดแคสติ้ง ชีสเต็ม,
หน้า 1.

พระมหาอาทิตย์ ช้วยนา.(2563).การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาในอำเภอ
บัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา.ปริญญาโทบริหารรัฐศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาวิชา
รัฐศาสตร์.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬา
ลกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า 115-
116.

ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร.(2561).ภาวะผู้นำในการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น
กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี.วารสาร
การเมือง การบริหาร และกฎหมาย. ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน -
ธันวาคม 2561,หน้า 139 - 156.

วิเชียร วิทย์อุดม.(2550).ภาวะผู้นำ.กรุงเทพมหานคร : บริษัท อีระฟิล์มและโซเท็กซ์ จำกัด,
หน้า 3.

ศุภกร จันทราวุฒิกกร.(2562).การศึกษาและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา
เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารและหัวหน้างานองค์กร.ดุขฎี
นิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาประยุกต์.บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมคิด จาตุศรีพิทักษ์.(2544).วิสัยทัศน์ขุนคลัง.(พิมพ์ครั้งที่ 2).กรุงเทพมหานคร : ผู้จัดการ,
หน้า 77.

สุวิมล ติรกานันท์.(2546).การเลือกใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การ
ปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 198.

สำเริง จันทรสวรรณ.(2550).สถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์.(พิมพ์ครั้งที่ 2).ขอนแก่น :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, หน้า 78.

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส.(2567).ประชากรในพื้นที่.สืบค้นจาก
<https://maesaiphayao.go.th/page/view/155/> สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2567.